

AAPO JUMPPANEN

YTT, FM, KTM, Yliopistotutkija

Helsingin yliopisto

Ruralia-instituutti

TIMO SUUTARI

HM, Projektipäällikkö

Helsingin yliopisto

Ruralia-instituutti

”Terve ja etukäteen moi”

Katsoimme kotimaisen Kyrsyän (Tuftland) DVD-version

Kyrsyä – Tuftland

Tuottaja: Roope Olenius, Bright Fame Pictures

Valmistusmaa: Suomi

Ensi-ilta: 9.12.2017 Yhdysvallat, DVD-julkaisu 17.9.2018 Suomi.

Kesto: 89 minuuttia

Etelä-Savossa aika tarkkaan Mikkelin ja Savonlinnan kaupunkien puolivälissä Sulkavalla on Kyrsyän kylä. Onpa siellä Kyrsyänjoki ja Kyrsyänjärvin. Mistä lienevät savolaiset nimen kylälle keksineet, mutta kieltämättä monet voimalliset sanat alkavat suomen kielessä kyr-alkuisina. Esimerkiksi harmistumista tarkoittava verbi kyrsiä.

Emme voi tarkalleen tietää, minkälaisia mielle yhtymiä sanasta Kyrsyä teatteriohjaaja Neea Viitamäen mielessä heräsi hänen kuultuaan sen ensimmäistä kertaa. *Itä-Savon* haastattelussa Viitamäki kuitenkin totesi ihastuneensa nimeen, joka kutitteli hänen mielikuvitustaan. Sittemmin vuonna 2011 nimen pohjalta syntyi näytelmä, ja vuonna 2017 sai ensi-iltansa näytelmään perustuva Roope Oleniuksen käsikirjoittama ja ohjaama ”härski junttikauhuelokuva” *Kyrsyä-Tuftland*. Paikan voimallinen nimi voi siis johtaa merkittäviin kulttuuritekoihin. Toki iskevän nimen lisäksi elokuvan tarinan taustalta löytyy myös muita tekijöitä, kuten Viitamäen oma vieraantuminen maaseudun elämästä, jota hän

tarinan keinoin on pyrkinyt käsittelemään. (Jeskanen 2017, Sarjanto 2018, Huhtala 2018, Ikonen 2018.)

Minkälainen junttikauhuelokuva *Kyrsyä* sitten oikein on? Monessa suhteessa se on hyvin perinteinen: pahaa-aavistamaton kaupunkilainen päätyy syrjäiselle maaseudulle, jonka suljetussa yhteisössä tapahtuu hirveitä. Esikuvia tällaiselle elokuvalla on tarjolla riittämiin. Elokuvantekijät itse mainitsivat ennakkomainonnassa esikuvakseen muun muassa *Uhrijuhlan* (*The Wicker Man*, 1973). Yhtymäkohtia löytyy myös lajityypin kotimaiseen klassikkoon *Kuutamonsaattiin* (1988), jossa niin ikään pääosassa on kaupungissa kovia kokenut ja maaseudulle uutta alkua etsimään paennut nuori nainen. (Elonet 2018; Ikonen 2018.)

Kyrsyän kehystarinassa käsityöalaa opiskelevan Irinan (Veera W. Vilo) suhde poikaystävänsä kanssa on kariutunut, ja epävarma tulevaisuus työelämän oravanpyörässä ahdistaa. Kun postiluukusta kilahtaa houkutteleva tarjous oman alan työstä Kyrsyällä, voi matka maaseudun toiseuteen alkaa. Perillä käy ilmi, että Kyrsyä on tiivis ja nykymaailmaa kaikin puolin vieroksuva yhteisö, jonka eräänlaisena henkisenä johtajana toimii Pertti (Miikka J. Anttila). ”Etelän neidiksi” kutsuttu Irina asettuu suurin odotuksin asumaan yhteisön suureen päätaloon ja tutustuu sen asukkaisiin, etenkin nuoreen Maariaan (Saara Elina). Alati oudommaksi käyvä tunnelma ja piharakennuksesta ajoittain kuuluva mylvintä viittaavat kuitenkin siihen, että kaikki ei ole kunnossa.

Kaupungin ja maaseudun erojen tuottaminen

Irinan siirtyminen kaupungista maaseudulle, toiseen tilaan ja aikaan tapahtuu vanhalla linja-autolla, mikä antaa esimakua tulevasta. Loppumatka ulkoilmamuseota muistuttavalle kyrsyäläisten tilalle taitetaan kuitenkin jalan, sillä teiden on annettu kasvaa umpeen. Kun tietoliikenneyhdydetkään eivät toimi, on eristäytyminen melko täydellistä. Kontrastina tälle laskeutumiselle taantumuksen ytimeen toimivat elokuvan alkupään kuvat kaupungin sivistyneemmästä ja kehittyneemmästä elämänmuodosta luokkahuoneineen, teollisuusympäristöineen ja kerrostaloasuntoineen.

Leikittely teollisen tuotannon ja esiteollisen, agraarin omavaraisuuden välillä onkin yksi elokuvan pohjavireistä. Tekstiilialaa opiskellut Irina tuntee tuottavuuden kasvun ja erikoistumisen edut, kun taas kyrsyäläisten

Kuva: Bright Fame Pictures

kotiteollisuus ja ”tupsutuotanto” perustuvat enemmän uskoon ja yhteisöllisyyteen. Tätä jännitettä voidaan ensi silmäyksellä pitää vanhentuneena, onhan suomalainen yhteiskunta ollut jo vuosikymmeniä palveluvaltainen. Toisaalta nostamalla juuri teollinen tuotanto elokuvan yhdeksi teemaksi on samalla tarjoutunut mahdollisuus käsitellä globalisaatiota ja sen vaikutuksia maaseutualueiden ja kaupunkien kehitykseen.

Kyrsyän tuorein ja lajityypin kannalta jopa yllättävä näkökulma kiinnittyy niin ikään globalisaatioon ja sen vaikutuksiin. Elokuvassa on nimitäin pyritty kutomaan yhteen nuorten paine löytää paikkansa nykyisessä työelämässä ja globalisaation vaikutukset paikallisuuteen ja tuotantoon. Esimerkiksi Irina käy Maarian kanssa keskustelua yksilön roolista yhteisössä ja tuotannossa. Paikalliset edustavat kantaa, että ihminen tekee parhaansa ennalta asetetun roolin mukaan, kun taas Irina peräänkuuluttaa sitä, että ihmisten tulisi tehdä sellaista työtä, jota he oikeasti rakastavat. Irinan näkemys mielekkäästä työstä ja kyrsyäläisten ihanne törmäävät rajusti.

Elokuvan yhden keskeisen perusjännitteen voidaankin nähdä rakentuvan tässä ajassa elävien kaupunkilaisnuorten yksilöllisessä eksyneisyydessä, jossa mikään ei ole varmaa. Globalisaation viedessä teollisuuden työpaikat kehittyviin maihin ovat Irinan kaltaiset nuoret vaikeuksissa. Kaupunki ei enää elätä kuten ennen, eivätkä pinnalliseksi jäävät ihmissuhteet tarjoa vakaita elämän ankkureita. Jäljelle jää vaikeus löytää oma paikkansa jälkiteollisen globaalitalouden työ- ja ihmissuhdemarkkinoilta.

Kuva: Bright Fame Pictures

Työn ja elämäntavan murroksen lisäksi elokuvan keskiössä ovat sukupuoliroolit ja seksuaalisuus. Nämä saavat ilmenemismuotonsa maaseudulle sijoittuvalle kauhuelokuvalla tyypilliseen tapaan suljetussa ja degeneroituneessa yhteisössä, jota luonnehtii omavaraisuus, paikallisuus ja muuttumattomuus sekä omintakeinen tapa puhua eli niin sanottu juntti-aksentti. Elokuvassa miehet käyvät metsällä ja kalassa. Saaliiksi kelpaavat ahventen lisäksi niin supikoirat kuin myyrätkin. Naiset puolestaan huolehtivat ruuan laittamisesta, käsitöistä ja lasten hoitamisesta, tai kuten yksi Kyrsyän naisista toteaa: ”Naisten töitä on laittaa koti ja synnyttääpi lapset.”

Toisaalta Kyrsyä ei ole mikään ydinperheiden ympärille rakentunut yhteisö, ja seksuaalisuutta toteutetaan kollektiivisesti homoseksuaalisuuttakaan kaihtamatta. Kun tähän lisätään vielä miesten harjoittama seksuaalinen väkivalta ja sukurutsan aiheuttama yhteisön taantuminen, jota Irina on itse asiassa houkuteltu korjaamaan, ollaan junttikauhun alkulähteillä. (Bell 1997, 96, 103; Eriksson 2010, 97; Cartwright 2011, 180, 200; Clover 2015, 35, 160–163.)

Kannattaako *Kyrsyä* katsoa?

Kyrsyä on saanut useita kansainvälisiä elokuvapalkintoja, ja festivaaleilla elokuvaa on kiitelty muun muassa luontomaisemien kuvauksesta. Etenkin alussa näkyvät metsä- ja vaaramaisemat ovatkin elokuvan parasta kuvallista antia. Myös elokuvan musiikki onnistuu tukemaan tunnelman rakentamista. Samaa ei voi valitettavasti sanoa ailahtelevasta puvustuksesta,

joka on omituinen yhdistelmä nykyajan ja menneiden vuosikymmenten tyylejä sekä roolipelaamisen ja tietokonepelien kuvastoa (ks. myös Eronen 2018).

Toisaalta suomalaisesta kulttuurista etäännyttävä puvustus on voinut olla etu elokuvan kansainvälisen levittämisen kannalta. Puvustusta enemmän katsomiskokemusta heikentää se, että elokuvan juonenkuljetus leviää liian moneen suuntaan, mikä tekee tarinan seuraamisesta ajoittain vaikeaa. Kun tähän yhdistetään paikoittain monitulkintaisen mystiseksi tarkoitettu dialogi, josta ei hetkittäin äänenvoimakkuuden nostonkaan jälkeen tahdo saada selvää, katselijaa uhkaa kelkasta putoaminen kuin *Kuutamonaatin* Kyyrölän vanhaa ”äiteitä” konsanaan.

Toisaalta juonen ja dialogin moniulotteisuus on tietystä mielessä vahvuus. Utta voi löytää vielä ensimmäisen katselukerran jälkeenkin, ja myös katsojan mielikuvitukselle jää tilaa. Toisaalta osasta herkullisimpia hahmoja olisi voinut kertoa lisääkin, ja erityisesti Pertin erikoinen käytös jäi askarruttamaan. Elokuvan omintakeisen ja pitkälti alatyylisen huumorin toimivuudesta voidaan olla monta mieltä. Esimerkiksi me oivalsimme vasta elokuvan katsomisen jälkeen, mihin ”peräkylän Einarin poljettavaksi” joutumisella elokuvan alussa oikeastaan viitattiin.

Kyrsyä ei ole huono elokuva omassa lajityypissään. Se ei pyrkimyksistään huolimatta silti oikein onnistu uudistamaan maaseudun kauhistuttavan toiseuden kuvaamista: yhä edelleen tämän lajityypin elokuvissa maalaiset kuvataan vanhanaikaisina, vähävaraisina, aggressiivisina ja seksuaalisesti poikkeavina. (Vrt. Duncan 1993, 40; Bell 1997, 100–101; 106; Murdoch & Pratt 1997, 51; Cartwright 2011; Clover 2015, 129, 131–132.) Toisaalta tällaisten elokuvien liiallinen uudistuminen ei ole tarpeenkaan, sillä niiden tarkoituksena on ennen kaikkea palvella kaupungistuneen yhteiskunnan väestön identiteetin rakentamisen tarpeita. Jos kaupunki-mainen jälkitekollinen elämäntapa tuntuu toisinaan ahdistavalta, niin elokuvallinen matka maaseudun kauhistuttavuuteen auttaa huomaamaan, että agraariyhteiskunnassa asiat saattoivat olla sentään vieläkin huommin.

Elokuvan voi katsoa Elisa viihde -palvelussa osoitteessa <https://elisaviihde.fi/aitio/elokuvat/11545/kyrsya-tuftland>

Lähteet

- Bell, David 1997. *Anti-Idyll – Rural Horror*. Teoksessa: Cloke, Paul J. & Jo Little (toim.). *Contested Countryside Cultures – Otherness, marginalization and rurality*. Routledge, London & New York. 94–108.
- Cartwright, Ryan Lee 2011. *Peculiar Places – A Queer History of Rural Nonconformity*. ProQuest LLC, Ann Arbor.
- Clover, Carol L. 2015. *Men, Women and Chain Saws – Gender in the Modern Horror Film*. Princeton University Press, Princeton and Oxford.
- Duncan, James S. 1993. Sites of representations: place time and the discourse of the other. Teoksessa: Duncan, James S. & David Ley (toim.). *Place/Culture/Representation*. Routledge, London and New York. 39–56.
- Elonet 2018. *Kyrsyä – Tuftland*. Elonet Kansallisfilmografia. Saatavissa: <https://www.elonet.fi/fi/elokuva/1593761>. [Viitattu 2.12.2019].
- Eriksson, Madeleine 2010. People in Stockholm are smarter than countryside folks – Reproducing urban and rural imaginaries in film and life. *Journal of Rural Studies* 26. 95–105.
- Eronen, Pekka 2018. Pienen budjetin elokuvasta tuli hapuileva toteutus lupaavasta ideasta. Elokuva-arvio: Toimivan virittelyn jälkeen seuraa tukku onnettomia hätäratkaisuja. *Aamulehti*, 19.4.2018. Saatavissa: <https://www.aamulehti.fi/a/200885842>. [Viitattu 2.12.2019].
- Huhtala, Jussi 2018. Tuleeko suomalaisesta junttikauhusta uusi vientituote? Yksi genren edustaja saa ensi-iltansa Yhdysvalloissa keväällä. *Episodi*, 24.10. 2018. Saatavissa: <https://www.episodi.fi/uutiset/tuleeko-suomalaisesta-junttikauhusta-uusi-vientituote-yksi-genren-edustaja-saa-ensi-iltansa-yhdysvalloissa-kevaalla/> [Viitattu 28.11.2019].
- Ikonen, Niko 2018. *Kyrsyä – Tuftland* (2018) *Episodi*, 5.4.2018. Saatavissa: <https://www.episodi.fi/elokuvat/kyrsya-tuftland/>. [Viitattu 28.11.2019].
- Jeskanen, Anniina 2017. *Kyrsyä maailmankartalle – Sulkavalaiskylä inspiroi härskin junttikauhuelokuvan*. *Itä-Savo*, 15.11.2017. Saatavissa: <https://ita-savo.fi/uutiset/lahella/a9804478-74bd-4ea6-828c-75b2b4e65917>. [Viitattu 28.11.2019].
- Murdoch, Jonathan & Andy Pratt 1997. From the power of topography to the topography of power – A Discourse on strange ruralities. Teoksessa: Cloke Paul & Jo Little (toim.). *Contested Countryside Cultures*. Routledge, London. 51–69.
- Sarjanto, Ari-Pekka 2018. Nea Viitamäki alkoi heittää hanskat tiskiinkin, mutta hänen kohtalonsa löytyi sittenkin teatterista olemisen outoudesta. Hämeenlinnan Kaupunkiutiset, 12.12.2018. Saatavissa: <https://www.kaupunkiutiset.com/jutut/neea-viitamaki-aikoi-heittaa-hanskat-tiskiinkin-mutta-hanen-kohtalonsa-loytyi-sittenkin-teatterista-ja-olemisen-outoudesta-31636>. [Viitattu 28.11.2019].